څه ګورم او څه اورم

د

گل پا چا «الفت»

د نا چاپ شوي آثارو څخه

www.ulfat.de

بسم الله الرحمن الرحيم

پيل

نه پوهېږم: د قدرت څه منظوره وه؟ او دې نړۍ څه احتياج درلود چه زه ئې د خپلو ننداړو او تماشو دپاره را بللم. دغه راز نا اشنا چه نه ئې نوم معلوم وي او نه ئې څوك له احواله خبر وي هېڅوك خپل محفل ته نه را غواړي او نه خپل ښه او بد ورته څرګندوي.

زه هم سره له دې چه د دې عالم ناسته ولاړه دود و دستور، وفا او جفا، رحم او ظلم ښه او بد هېڅ راته نه و معلوم او نه مې پدې باب کښې څه تصور او تخيل کولی شو راغلم او د دغه مجهوله بلنه مې قبوله کړه. سره له دې چې زما سابقه او آينده هېچا ته نه وه معلومه او نه مې چا ته د خپل راتلونکی ژوند په نسبت څه ويلی و، زما په راتګ د خوشحالۍ ډزې وشوې او له هرې خوا د مبارکۍ آوازونه پورته شوه. د کلي او کور لوی او واړه ټول خوشحاله و او زما د استقبال مراسم په ډېر ښه شان اجرا شوه.

وګورئ! هغه وخت چه زه د هېڅ نوم خاوند نه وم پخپلو او پردو، ښځو او نرو زما د راتګ زېری کېده او يوه خوا بله خوا د خوشخبرۍ ګلونه وګرزېده. زه هېڅ پوه نشوم چه دا دومره خوشحالی او خوشبينی د څه دپاره وه او زما ولې دومره ډېر قدر کېده؟

بې له دېنه چه دې خلقو ته جدت پسند ووايو نور به نو څه ووايو؟

هو! دا خلق هر وخت نوي شيان خوښوي او زاړه ردوي، هره ورځ په نوو اشنايانو پسې ګرزي او پخوانی ملګری پرېږدي همدغه سبب دی چه د دوی د بې وفا توب قصې په هر ځای کښې کېږی او هر څوك دوی ته بې وفا وائي.

د همدې دپاره چه دوی هر وخت او په هر شي کښې نوي رنګونه خوښوي زمانه هم د دوی په ولی پوهېږی او لکه يو هوښيار سوداګر وخت په وخت ورته نوي جامې او نوي ټوکي راوړي او د دې زړې دنيا په مخ نوي رنګونه پورې کوي. کله ورته د کاڼو او ګټو بوتان جوړوي او کله يې د دود و دستور په اصنامو غولوي يوه ورځ يې په کليسا کښې او بله ورځ يې په اتشکده کښې د عبادت دپاره رابولي. همدغه يو انسان دی چه کله زردشت او کله بودا شي يوه ورځ ساحري او بله ورځ فرعوني کوي کله نور سمې لارې ته را بولي او کله خپل ځان له ګړنګونو غورځوي. له کوم وخته چه زه را وبښ شوی يم او خپلی سترګی مې غړولي دي تر اوسه پورې مې د دنيا پيښې په يو راز نه دی ليدلی او نه يوه شپه د بلې په شان تېرېږی طبيعت او زمانه لکه نازکخيال شاعر هر وخت په ابتکار پسې ګرزي او نوي نوي مضمونونه پيدا کوي. زه هم د زمانې له ابتکاراتو نه شمېرل کېږم او زما مشاهدات هم ټول نوي او تازه مضامين دي. زما په حيات او ژوند کښې تکرار نشته زه هغه نه يم چه پرون وم او نه به

سبا دغسې يم لکه چه نن مې ته وينې. که ته په ظاهره نه غولېږی زه هر ورځ بېل افکار او نوي خيالات لرم چه پرون هم نه و او سبا به هم نه وي.

کله چه زه د مور په غېږ کښې وم هغه وخت زه بل څوك وم مګر نن د محيط په غېږ کښې بل راز شوم هغه وخت به مې د مشرانو په ړيره لوبې کولې او خلقو به ښکلولوم مګر نن د خپلی ږيرې واك هم نلرم. هغه وخت زه مور و پلار په غېږ کښې ګرزولم مګر اوس بايد زه دوی په شا وګرزوم او خدمت يې وکړم. په هغه وخت کښې چه هر څه له ما سره کېدل هغه يو قرض و چه نن يې بايد ادا کړم.

وګورئ! واړه او کوچنيان هم د قرض په ورکولو مکلف دي مګر څنګه قرض؟

زما وزن په هغه وخت کښې ډېر لږ و مګر نن زما پېټی ډېر دروند دی او زما له لوئيدو سره سم زما بار هم دروند شويدی. هو! هر څومره چه يو سړی لوئېږی تکليف يې هم هماغومره زياتېږی همدغه سبب دی چه نن راځنې مشران اطاعت او کشران شفقت غواړي څوك راځنی ګلې کوي او ځينې راته هيلې او اسرې لری د همدغو هيلو او اميدونو دپاره زه روزل کېدم او زما په زړه کښې هم داميد رڼا وروړو زياتېدله. که سړی ښه ځېر شي دنيا ټوله داسرو او اميدونو هنداره ده چه هر څوك پکښې له لرې څه ويني او هغه يې خوښېږي دی ورپسې هڅه کوی او هغه ورځنې وروړو لرې کېږي په اخره کښې ورپسې د ژوندانه له ګړنګه هم ځان وغورځوی او يوه بل عالم ته ولاړ شی. څوك نه پوهېږی چه داتګ به ترڅه وخته او ترکومه حده وي؟ څنګه به وي او څنګه به شي؟

هر يو پخپل سر د پاسه يوه وريځ وينې چه د ده ګمان پيدا کړيده او دی ورته اميد لري، له دې وريځی کله ږلی اوري او کله بارانونه، په ځينو ځايو شنډه تېره شي او په ځينو ځايو کښې ورځنې سيلابونه وبهېږی. بډايان او شتمن هېڅ کله هيله لرونکو ته دومره څه نه ورکوی لکه چه قدرت او طبيعت يې د اميد او اسرو خاوندانو ته ورکوي. هر څوك د خپل اميد په رڼا کښې ژوند کوي او د رحمت وړانګې هر وخت د اميد له ګرګې د انسان په تياره خونه کښې پرېوزي.

اميد د ايمان يو جز دی چه خوف هم ورځنې پيدا کېږی څوك چه اميد نلري هغه خوف هم نلري او نه يې په زړه کښې د ناکامۍ ويره او سودا وي. مونږ بايد پخپل مخکښې د اميد رڼا ځانته پيدا کړو، همدغه رڼا مونږ ته د پيشرفت او وړاندې تللو قوت راکوي.

زه خپل اميد تر يوه حده ورسولم زما ځينې ملګري چه د اميد توښه يې بيخی نه وه په هماغه لمړۍ مېنه پاته دي. اميد هم لکه عشق او محبت انسان يوه عالی مقام ته رسوي او له تورې شپې نه يې رڼا ته راباسي. اميدونه او اسرې په ژوندانه کښې ډېره ستره برخه لري مخصوصاً لوړ او عالي اميدونه چه د اشخاصو دروازې ته نه راټېټېږي او ذلت نه قبلوي. هغه وخت چه ما پدې لويه نړۍ کښې يوازې خپل پلار او مور پېژندله او ټوله دنيا راته د همدوی د شفقت غېږ ښکارېده د اميد رڼا وروړو زما په زړه کښې زياتېدله او ما ګمان کاوه چه دا نړۍ سر ترسره زما د پلار کور دی او بې له رحم و شفقته نور څه په دنيا کښې نشته. زه نه وم خبر چه دنيا د مارانو او لړمانو ليوانو او پړانګانو ځای هم دی او هغه د شفقت

لاسونه چه په سر او مخ تېرېږي کله کله د عتاب څپېړې شي او په مخ لګېږي ما په دغه دنیا کښې دغه راز اضداد ډېر لیدلی او مختلف واقعات راته معلوم دي.

هو! په دنیا کښې عجیب و غریب واقعات ډېر پېښېږي مګر افوس چه یا پټېږي او یا په بل رنګ ښودل کېږي زما د ژوند افسانه هم د دنیا د لوی او زاړه کتاب یوه پاڼه ده زه کوښښ کوم چه دا افسانه د حقیقت روح ولري او رښتیا وي مګر تاسی به یو هم دېته حاضر نه اوسئ چه خپل ځان لکه څنګه چه یاست هغسې ښکاره کړئ نو که دا قصه څه زیاتی او کمی ولری ما معذور وګڼئ هېڅ قصه ټوله رښتیا نه وي مګر خلق ېې اوري دروغ لا تر اوسه داسې نه وي رټل شوی چه نه ېې څوك ووايي او نه ېې څوك واوري.

اوس هم ډېر خلق په دروغو پیشرفت کوي او د دروغو په ستاینه لوی لوی خلق له ځانه خوشحالوي. د حقیقت ویل دومره ګران کار دی چه بې له ښاغلی رجب خانه (تصوري انسان) بل څوك دا کار نه کوي. مګر هغه هم خلقو په دومره څپېړو وهلی چه ونه ېې له یوی لوېشتې نه جګېږي او هر څوك پرې خاندي. خبره له خبرې ولاړېږې زه هم لکه ځینې کسان چه تش ګړېدل ېې مطلب وی او د نتیجې غم ورسره هېڅ نه وي له مطلبه لږ لرې شوم او قصه بلی خواته ولاړه نو بېرته د خپل مقصد ته را ګرزم او د خپل ژوند قصه را شروع کوم مګر نه پوهېږم چه دا قصه له کوم ځایه شروع کړم او تاسې له کومې برخې سره ډېره مینه لرئ. کله سړی د خپل ظلم او بې رحمی قصې کوي خلق ورته توریالی وايي مګر بالعکس د لویو سینو خاوندانو ته بې ننګه او بې غیرته وايي ځینی نور کسان وی چه هغوی ظالمان بد ګڼي او د هغوی کار نامو ته په بد نظر ګوري. زه نه پوهېږم چه ته (د قصې لوستونکی) څوك ېې او څه راز ذوق لري زما مشاهدات ستا د تعجب موجب ګرزي او که عادي درته ښکاري.

هغه وخت چه زه د دنیا له ظلمونو څنې لانه وم خبر، د چنګیز او هلاکو قصې مې نه وې اورېدلی د دښمنانو بې رحمي راته هېڅ نه وه معلومه د جنګ او جګړو پاڼې مې نه وې لوستی، د حسد او عداوت اور مې په زړه کښې نه و بل شوی د دعوو او دنګلو محکمه مې نه وه لیدلی د دنیا مینې راباندې غلبه نه وه کړی، سبائې له خوبه را پاڅېدم سترګې مې ومښلې ښکته پورته مې وکتل د کور و کلي خلق راته بل راز ښکاره شوه او بل راز سبا مې تر سترګو شو، هر سړی به بل ته ورنږدې کېده او په غوږ کښې به ېې څه ورته وویل ورو کوچنیانو به په کوڅو کښې نارې وهلې چه نن ېې فلانکی ... وژلی بل به ویل چه په چاړه ېې حلال کړیدی، ښځو به ویل خدای دې دا کلا او دا پټې درنه پاته کړی زمکه ښه ده که ورور؟ د چا دی څه وکړه خو خپل ځان دې یو ستوی کړ. زه پدې خبرو ښه نه پوهېدم چه دا څه وائي او څوك یادوي له کومې ښځې به مې چه پوښتنه وکړه چه څه شویدی او څه خبره ده؟ همدومره به ئي وویل: (څې کئې زویه خدای دې دی ووهی) زه به هېڅ پوه نشوم او حیران به پاته شوم چه دا خلق نن ولې داسې خبرې کوي چه زه پرې نه پوهېږم او ما نه پوه کوي.

يو ساعت وروسته د کلي ښځې ټولې شوې او يوه بل کلي ته تللې زه هم ورسره ملګرى شوم او يوه کاله ته ننوتو چه ډېرى ښځې راټولې شوي دي، څوك ژاړى او څوك خبرې کوي ځيني اوږه لمدوي او ځيني په لويو لويو ديګيو پسې اورونه بلوي. د کوټې په مينځ کښى څوك اوږد پروت دى او شاو خواېې ښځې ناستې دي لكه بدلي څه وائي او ژاړي.

يوه ښځه چه نوې راغله ژړېې هغه سپينې ځادر لرې کړ او په چيغو يې لاس پورې کړ، زه هم ورنږدې شوم ګورم چه يو سړى په وينو کښې لټ پټ پروت دى او لكه پسه چا حلال کړيدى يوه ښځه چه د کلي د ملا ښځه ده د کوټې په کنج کښې ناسته ده خبرې کوي او نورو ښځو ورته غوږ نيولي دي هغې ښايسته ډېرې خبرې وکړې خو ماته اوس نه دي يادې چه څه يې ويل، دومره مې په ياد دى چه شهيد شهيد به يې ډېر ويل او د جمعى شپه به يې هم يادوله.

زه په همدغه ورځ وپوهېدم چه شهيد دغه مړي ته وائي چه چا حلال کړيدى او په وينو ککړ دى ځكه چه نورو مړو ته به چا شهيد نه ويل، وروسته بيا پدې هم پوه شوم چه دا سړى د خپل ورور له لاسه وژل شويدى يعنې ورورېې غلو ته پيسې ورکړيدى چه هغه مړ کړي او مال يې ده ته پاته شي دې خبرې زه وډار کړم او هره شپه به مې غله په خوب کښې ليدل ما سره به هر وخت سودا وه چه غله په پيسو باندې خلق وژني او يو ورور د بل ورور د وژلو دپاره غلو ته پيسې ورکوې.

كومه شپه به چه ما ته خپل پلار پيسې راکړې وې زښت ډېر به ډارېدلم چه غله خبر نشي چه د ده په جيب کښې پيسې دي بيا به مې ويل، څه! غله خو زمونږ مريدان دي او هر وخت مونږ ته شكرانې راوړي او دعا رانه غواړي بيا به راته سودا پيدا شوه چه هغه نور غله چه د فلانكې صاحب مريدان دي هغوى رانشي او ما په پيسو مړ نكړي. يوه بله ورځ چه يو سړى زمونږ حجرې ته راغلى و او ما ته يې څه پيسى راکړې خلقو به ويل چه دى د غلو مشر دى او هر وخت خلق په پيسو باندې وژني، ما به په زړه کښې ويل دې چه په پيسو باندې سړى وژني نو ما ته يې ولې خوشې په خوشې دومره ډېرې پيسې راکړې، بيا به مې ويل دا پيسى يې چه ما ته راکړې اوس په نورې پيسې ورسره نه وي او کوم بل سړى به مړ کړي چه له هغه نه پيسې واخلي. خلقو به ويل چه دى د سيدانو ډېر تابع دى او د لوى ځوان(حضرت عبدالقادر جيلانى قدس سره) په نامه ډېرې شكرانې د ده نمسيانو ته ورکوي، زه به پدې خبرو ډېر خوشحاله شوم چه ښه ده غله خو زمونږ د نيكه تابع دي او له مونږ نه وېرېږي.

زه هغه وخت په څه نه پوهېدم نو هر څه به مې چه په زړه کښې ګرزېدل هغه به مې ويل، يوه ورځ مى له خپل لالا (سپين ږيرى خدمتګار) ځخه پوښتنه وکړه چه لالا دا لوى ځوان هم د غلو مشرو، چه غله يې دومره تابع دي او مونږ ته د هغه په خاطر دومره ډېرې پيسې راکوي هغه راته ډېر په قار شو چه پام کوه! بيا داسې خبره ونكړې چه ډېر وبال دى او سړى ډېر ګنهكارېږي. زه پوه شوم چه خداېږو ډېره بده خبره مې کړېده چه لالا راته دومره په غصه شو، نو پخپله خبره ډېر پښيمانه شوم او زښت ډېر ووېرېدم، وروسته لالا پخلا کړم او راته يې وويل لوى ځوان په خداى باندې ډېرګران او د خداى

نازولی دی په کوم ځای کښې چه غله ایسار شی او سخته پرې راشی نو چه لوی ځوان یاد کړي سمدلاسه ور رسیږی او خدای پې ساتي. ده دا خبری همدغسې کولې او ما ورته غوږ نیولی و ځکه چه ما دغه قصې کله نه وې اورېدلي او د قصو ډېر شوقی وم، هره شپه به د تناره په غاړه ناست وم او ښځوته به مې زاری کولې چه ما ته قصې وکړی خو دا د لالا قصې راته چا نه وې کړې او زه نه وم خبر چه لالا هم په قصو باندې پوهیږي. پس له دې به هره ورځ لالا ته ورتلم چه ما ته د لوی ځوان قصې وکړه لالا اول راته د هغه د ژرندګری قصه وکړه او دې قصې ته ډېر خلق راغونډ شوه چه زمونږ ژرندګری هم حاضرو. لالا وویل د لوی ځوان یو ژرندګری و، چه له خلقو نه به بې زښت ډېر مزد اخیست د ده پاوی نیم چارك و او چارك بې نیم من و هر چا به چه د ده ژرندي ته غنم راوړل په دغو کاڼو به پې تربنه مزد تاله او د خلقو غنم به پې چه تلل د هغو دپاره ورسره نور سپك او کچه کاڼي و چه لږ غنم به بې ډېر خبږول. د ژرندګری ټول عمر دغه کارو چه خلق وغولوي او غلا وکړي. دا ژرندګړی چه مړ شو او په قبر کښې بې کېښوده فی الحاله ورته نکیر منکر حاضر شوه چه د اور ګرزونه بې په لاس کښې و او له ده نه پې پوښتنه کوله چه رب دې څوك دی؟ پیغمبر دې څوك دی؟ او د چا په دین بې؟ ژرندګرې په دی خبرو خبر نه و او ویل بې زه نور نه پوهیږم خو د لوی ځوان ژرندګری یم چه د پاو په ځای مې نیم چارك مزد اخیست او د چارك په ځای نیم من. تر څو چه مړکېدم زما دغه کار و او بې له حضرت غوث الاعظم نه بل څوك نه پېژنم پدی وخت کښې ملایکو ګرزونه پورته کړه چه دی پرې وولي ژرندګری وویل یا غوث صاحب رارسیږه!

هغه فی الحاله ور ورسېده او ګرز بې په هوا کښې ونیوه چه زما له ژرندګری سره د چا کار نشته او دی له دې سوال او جواب څخه معاف دی ملایکو ویل مونږ مجبور یو چه له هر چا نه دغه تپوس وکړو او د خدای له لورې مونږ ته همدغه شان امر شویدی لوی ځوان ورته وویل هغه وخت چه پاك خدای له تاسو یعنی ملایکو سره مشوره کوله چه زه په زمکه کښې بنیادم پیدا کوم او تاسی وویل چه هغه خونونه او فسادونه کوي آیا تاسې له هغه نه ښه پوهېدلی؟ او د انسان کارونه تاسو ته زیات معلوم و؟ تاسې ماته دغه جواب راکړئ او بیا زما له ژرندګری پوښتنې وکړئ دلته ملایکې بې جوابه شوې او د پاك خدای حضور ته عرضې ورغلې چه مونږ لوی ځوان د خپل ژرندګری سوال و جواب ته نه پریږدي او له مونږ نه دغه شان پوښتنې کوي د لوی خدای له حضوره ورته امر وشو چه تاسې له هغه سره غرض نلرئ هغه زما د محبوب ژرندګری دی.

دا قصه چه تمامه شوه د مجلس ټولو خلقو وویل په رښتیا چه لوی ځوان د خدای نازولی دی او د خدای په دربار کښې ډېر قدر لري، ده ته خدای همدومره مرتبه او درجه ورکړی وه چه د دولس کالو غرقه بیړی بې له دریابه را وایستله. دلته زما دپاره بله سودا پیدا شوه چه د غرقې بیړی قصه به لا څنګه وي؟ خو ښه و لالا په قصو راغلی و او زما له خواهش نه د مخه بې دا قصه هم شروع کړه چه یوه کونډه ښځه وه او یو ځوی بې درلود هغه چه ځوان او ځلمی شو مور بې ورته کوزده وکړه او خو

ورځې وروسته يې واده شروع شو د کونډې ځوی خپله ناوې په بېړۍ کښې سپره کړه او کور ته يې راوستله پدې وخت کښې نا څاپه له کومې خوا مخالف باد راوالوت او بېړۍ له ډول او سرنی او ناوې سره په سند کښې غرقه شوه کونډه چه له دې قصې خبره شوه له ډېره غمه لېونی شوه او شپه ورځ به يې ژړل په آخره کښې له کوره ووتله او د بزرګانو په در بار کښې به يې چيغې وهلې او ټول خلق يې نارامه کړی و. پس له دولس کالو چا ورته وويل چه څه! لاړه شه! لوی ځوان ته عرض وکړه د هغه په دعا باندې ډېر ډېر کارونه کېږي او سوالونه يې د خدای په دربار کښې قبلېږي بوډۍ لاړه او لوی ځوان ته په ژړا شوه او خپله قصه يې ټوله ورته وکړه لوی ځوان ورته وويل اوس وخت ډېر تېر شوی پس له دېنه هېڅ نه کېږی ته خپل خدای ته صبر وکړه خدای به يې په اخرت کښې اجرونه درکړي.

بوډۍ په چيغو او کوکو لاس پورې کړ چه ستا له درباره هېڅوك نا اميده نه دی تللی او د هر چا مراد دلته تر سره شويدی زه هېڅکله له دې درګاه نه نه ځم او په همدې خاورو کښې به رغړم د کونډې چيغو او فريادونو د لوی پير مهرباني را وخوځوله او کونډې ته يې په ډېر جوش دعا وکړه يو ساعت وروسته د خدای په امر د سيند له مينځه بېړۍ را ووتله او هماغه خلق له ډول و سرنی سره امانت و سلامت را ووتل د ناوی په سر باندې هماغه درې اينبی وې او هېڅ تغير پکښې نه و راغلی دغه خلق ټول د سيند مايانو او کبانو خوړلي و مګر پاك خدای د لوی پير په دعا د مايانو له خولو را و اېستل او بېرته يې ژوندی کړه دلته ما له لالا نه پوښتنه وکړه چه هغه ورځ چه د فلانی مور مونږ کره راغله او زمونږ نغری يې ښکلول هغې وويل لويه ځوانه که دې د دولس کالو غرقه بېړی اېستلی دی زما ځوی به هم له بندی خانې را وباسې، هغې نو همدغه بېړۍ ښودله لا لا وويل هو! همدغه بېړۍ يې يا دوله او په همدغه اميد خلق تاسې ته راځې او ستاسې دعا اخلي. د کوچنيتوب نا پوهی وه زه په ښو او بدو ښه نه پوهېدم او بېعقله وم بيا می لا لا ته وويل دا خلق نو د مايانو له خوله څنګه را ووتل هغه مايان چه دا خلق يې خوړلي و دا دولس کاله په هماغه سيند کښې پاته و او چا نه و نيولی؟

دا دومره ډېر دروغ څنګه خلق مني او غوږ ورته نيسي لالا دا ځل ډېر په قار شو، نږدې و چه ومې وهي خو خلقو ايسار کړ چه خير دی وړوکی دی نه پوهېږي، پس له دېنه بيا ما له چا نه پوښتنې نشوې کولی او ډېر اعتراضونه ډېرې سوداګانې به راته پيدا شوی مګر اظهار به مې نشو کولی او په مجلس به غلی او چوپ ناست وم ځکه چه لالا راته هر وخت ويل واړه بايد د لويو په مخکښې خبرې ونکړي او په ادب ناست وي، وروسته تر دې به مې د لالا او نورو خلقو په خبرو کښې خبرې نه کولې او هر څه به مې چه اورېدل هغه به راته صحيح ښکارېده، ټول ورځ به مې د بزرګانو قصې اورېدلې او په آخره کښې به ما هم خلقو ته ښې ښې قصې کولې، کله کله به ښځې هم را ټولې شوې او زما قصو ته به يې غوږ نيولی و زما په خبرو کښې به هم چا خبر ې نشوې کولې او ما ته به په لږه خبره ډېر قهر راغی او ښيرا به مې وکړې خلق زما له ښېراو نه ډېر ډارېدل او زما لاسونه به يې ښکلول دوی به ويل چه ټول سيدان همدغسې ژر ژر په قاربږي خدای دې سرې د دوی له قهره ساتي دعاېې نه لګيږي مګر ښيراېې

ټك و پټرى وي. خبره بيا رانه بلې خوا ته ولاړه د غلو او شهيد قصه نيمګړى پاته شوه زه بايد دا قصه پوره کړم او اخر ته يې ورسوم. پدى قصه کښې د سکه ورور ظلم او د پلار بيرحمي بيا نېړي له دې قصې نه د دې وخت مسلماني او د دې زمانې وروري، د حاکمانو او مامورانو بې غوري ځرګنديږي.
تاسى زړه مه تنګوئ زه به تاسى حقايقو ته ملتفت کړم او د خپل کلى او کور مظالم به دروښيم هغه شهيد چه پخپلو وينو کښې لمبېدلى و يوازى نه و يو بل سړى هم ورسره په يوه چوړکى حلال شوى و چه هغه د ده مزدور او خدمتګار و. هغه بله هيڅ ګناه نه درلوده او يوازى پدى جرم ووژل شو چه غله يې وپېژندل او د دې احتمال موجود و چه سبا ته به رښتيا او حقيقت ووائي.
هغه څوك چه له غلو سره اشنا وي يا هغه سړى چه رښتيا او حقيقت بيانوي بايد ووژل شي او ژوندى پاته نشي. دغه دوه تنه په يوه شپه پخپل کور کښې شهيدان شوه مګر يو هم په دغه جرم بندي نشو او نه پکښې څوك په لښته ووهل شو ځکه چه عارض او مدعى موجود نه و او د خلقو له خوا هم قاتلان ونه ښودل شوه. دغه رشوت خواره حاکمان او علاقه داران پخپلو چوکيو او قاضيان و مفتيان د شريعت په مسند ناست و. دوى ټول د قتل ځاى ته حاضر شوه او په هغه ټغره کښېناستل چه خونيان هم ناست و، هغوى ته يې د مړو دعا هم وکړه.
خلق ښه خبر و چه قاتلان د شهيد له وروره د دوه قتلونو پيسې غواړي او هغه د يوه قتل پيسې حقي ګڼي او د دې بل قتل په حق الزحمه کښې د شهيد د کاله طلا ګاڼې او ښځو ګاڼې مجرا کوي چه غلو د ښځو له غاړو او لاسونو په زوره ايستلې وې.
ته به وايې چه يو ورور څنګه د بل ورور په وژلو پيسې ورکوي مګر که تا پدې وطن کښې شپې کړى وي نو ډېر تعجب به ونکړې او بې شاهدانو به دغه خبره ومنې.
پښتانه هر وخت خپل او خپلوان وژني او پخپلو چړ و حلاليږى زمونږ دغه شهيد هم د خپل ورور له لاسه ووژل شو او پلار يې هم په دغه قتل کښې شريك و. کله چه د شهيد پلار (مشر خان) مړ کېده نو د کلي ملا صاحب او څو تنه سپين ږيري يې د وصيت دپاره را وغوښتل چه تاسې شاهدان اوسى زه خپل ټول مال کشر ځوى ته تمليکوم او مشر ځوى مې زما په مال کښې څه برخه نلري ملايانو وويل ستا وصيت او تمليك د مرض په وخت کښې دى او شريعت يې نه مني مګر مونږ به ورته يوه لاره او روايت پيدا کړو چه په شريعت باندې دا خبره برابره شي که څه هم له شرع مخالف کار دى او د وارثانو محروموول خپل ځان د خداى له رحمته محروموول دى. خان پدى خبره ډېر خوشحاله شو او ملايانو ته يې سپينې پګړى په سر کړې.
هغوى قلم او کاغذ واخيست د خان ټول نقد و جنس مال يې چه په لکونو روپو قيمت يې درلود په دوه زره روپو يې د خان په کشر ځوى خرڅ کړ او دوى پرې شاهدان شوه.
په دغه شرعي حيله دوى د خان ټول جايداد دوه زره روپۍ وګڼلې او د خان ميراث يې همدغه پيسې وګڼلې چه بايد پس له مرګه د خان په وارثانو تقسيم شى او هر څه د خان کشر ځوى ته پاته شي.

دا حیله د ملا صاحبانو په فتوی جوړه شوه او کاغذ ولیکل شو خان دوه ورځې پس پتې سترګې اخرت ته ولاړ او د خپل دغه کار عاقبت یې نه لیده ځکه چه متاسفانه په دواړو سترګو ړوند و او څه یې نه لیدل. د ډېر تعجب خبره ده چه د ړانده خان په نظر کښې یو ځوی لکه یوسف ښکلی اومنلی او هغه بل ورته پردی او بیګانه معلومېده که څه هم دواړه د یوی مور او یوه پلار زامن و او سکنی وروڼه بلل کېده. خیر بې سترګو پلرونه همدغسې کوي مګر ګورو به چه دواړه وروڼه پس د ده له مرګ څه کوی؟ هر کله چه د خان د تکفین او تجهیز مراسم او د فاتحی خبره خلاصېږي، مشر ورو د خپل کشر ورور سره د میراث دعوه کوي هغه د ملا صاحبانو او سپین ږیرو په امضاٴ د پلار خط را باسی چه ټول مال یې په دوه زره روپو په ده خرڅ کړیدی او هغه دوه زره هم په کفن او اسقاط لګېدلی دی، مشر ورور حیران شو چه څه وکړی؟ او خپل حق څنګه ثابت کاندي؟ پس له فکره د هغه بل کلي ملا صاحب ته ورغی او له هغه نه یې روایت وغوښت هغه ملا صاحب د خان مشر ځوی ته مسئلی پیدا کړې چه دا بیع صحیح نه ده ځکه چه یو خو غبن فاحش دی او بل دا چه د خان نغدې روپۍ هم په زر هاؤ دي چه له ډېرو اجناسو سره په دوه زره روپۍ د خان په کشر ځوی خرڅې شویدي او دغه شان بیع باطله ده چه د فقه په معتبرو کتابونو کښې څه جواز نلري. د خان دواړه زامن پخپل مینځ کښې د دنیا په هډوکو ونښتل او فیصله یې ملایانو په راز راز مسایلو پیدا کولو ورځ په ورځ ګرانوله د دوی مخالف د پنځو تنو مسلمانانو په وجه چه د خیر خواهی په ډول په مینځ کښی ګرزېدل ډېر شدید شو په اخره کښی د خان کشر ځوی له خپلو دوستانو سره مشوره وکړه هغوی وویل دوه زره روپۍ باید ملنګ خیلو ته ورکړو چه ښکاته یې مړ کړی او له شره یې خلاص شو پدې خبره کښې کشر خان څه قدر غلی شو او فکر وبووړ. د مرګ خبره البته څه اسانه خبره نه ده او ارومرو پکښې سړی څه قدر متردد کېږي. د خان ناظر ډېر عکاك و او پوه شو چه خان پدې فیصله کښې چرتي شو او فکر وبوړ نه چه دا خبره رد کړي او بل فکر وکړي. په همدغه موقع کښې یوه سپین ږیری غړ کړ چه بې له دېنه بله چاره نشته که مونږ دا کار ونکړو هغه یې کوي او همدغو غلو ته د کشر خان په وژلو پیسې ورکوی دلته د کشر خان په زړه کښې سودا پیدا کېږي او ملا صاحب ته مخ اړوی ملا صاحب وویل که څوك د چا د مرګ اقدام کوي نو مرګ یې روا دی او د ځان مدافعه لازمه ده (اقتلوا الموذی قبل الایزاٴ) زمونږ ملا صاحبان چه په عربي څه ووائي نو بیا پکښې د شك او تردید مجال نه دی او بې تحقیقه یې هر څوك مني.

کشر خان چه له یوې خوا د سپین ږیر و او هوښیارانو مصلحت ولید او له بلې خوا د قتل فتوا هم صادره شوه خپل خیر یې د ورور په قتل کښې ولید او غله یې را وغوښتل.

غله د ناظر اشنایان او خپلوان هم و او بې له پیسو نه هم د چا په وژلو نه و ایسار نو چه دوه زره روپۍ هم ورکړی شي او د ناظر لحاظ هم ورسره وي پدې قتل کښې به ولې ځنډ او معطلي پېښېږي.

غله ښکاه ته ځي او د خان د مشر ځوی په کاله لوېږي هغه چه غله ویني او پوهېږي چه هېڅ نشم کولی غلو ته عذرونه او زارۍ کوی مګر د غلو او داړه مارو زړونه مونږ غوندې نه دی او له تورو کاڼو نه

هم کلك او سخت دی د هغوی دپاره وژل او حلالول هېڅ نه معلومېږي. خان که هر څومره وعدې وکړي چه زه به هېڅکله د میراث دعوه نه کوم او د خپل ورور نوکري به کوم چا په ده باندې رحم ونکړ او په پخه چاره بې حلال کړ. د خان نوکر چه له کوره د بهر وتلو اراده وکړه هغه بې هم را ونیو او همدغه معامله ورسره وشوه یعني دواړه د جمعی په شپه شهیدان شوه. سبا ته چه په کلي کښې رڼا شوه او خلق په کوڅو کښې وګرزېدل هر څوك له کیفیت نه خبرو چه بیګا څه وشوه او د چا په امر وشوه؟ ته به وایې د اسمان ملایکو ټول خلق خبر کړی و او د لویو وړو، ښځو او نرو غوږو ته دا خبره پوره رسېدلی وه چه پدی قتل کښې څومره پیسې ورکړی شوی او دا کار چا د چا په وسیله او ذریعه وکړ. دا خبره دومره رسوا شوه چه کاڼه او ړانده هم پرې خبر شوه او ښځو به ګودر په غاړه همدغه خبرې کولې مګر حاکم او علاقه دار، قاضی او مفتی خدای داسې کاڼه او ړانده کړه چه هیچا ته بې هېڅ ونه ویل او حق العبد څه چه حق الله پسې هم ونه ګرزېدل. توبه خدایه خدای هېڅکله دغسې نه کوې دوی رشوت او پیسو دغسې کړه هغه پیسې چه غلو اخستې وې دوی هم واخستلی او لمر بې په ګوته پټ کړ. دوی هم غله و مګر هغه نورو د شپې غلا کوله او دوی په رڼا ورځ. د اولس خلق هم غله شوه او غله بې پټ کړه په تحقیقاتو کښې بې وویل مونږ مسلمانان یو دروغ نشو ویلی او په ناحقه څوك نشو ښودلی مونږ غله او قاتلان نه پېژنو، مقتول له هیچا سره دښمنی نه درلوده چه مونږ بې معرفی کړو. پدې خبرو باندې د کلي سپین ږیرو او مسلمانانو ګوتې ولګولې او دسخطونه وشوه.

هیچا دا ونه ویل چه د دواړو وروڼو تر مینځ څومره مخالفت و او دښمنې بې کوم حد ته رسېدلی وه د حاکم هم هېر شوی و چه دواړه وروڼه هر وخت حکومت ته د څه دپاره راتله او یوه د بل په حق کښې څه ویل. د مقتول صغیر ځوی پیغله لور او کونډه ښځه پاته شوه، هغه مال چه د مقتول په کور کښې و غلو وېوړ او یو څه جز ئي شیان پاته شوه. زمکې، طلاګانې ژرندې پایکوګانې، د غلو ګوداموته نغدې روپۍ او فرش و ظرف هر څه د مقتول ورور ضبط کړه. اوس به ګورو چه له ورثه ؤ سره څه کېږي او دغه مظلومان د چا رحم او کرم ته سپارل کېږي؟ دا خبره د محکمې قاضی صاحب ته مفوضه وه چه باید د صغیر غم وخوري او هغه لږ غوندې مال چه صغیر ته پاته دی له صغیر سره بې یوه صالح متدین او خیر خواه وصې ته وسپارې چه په ښه سړیتوب مشهوروي او له خدایه ډارېږي.

هو! د شرع له خوا قاضی صاحب پدې مؤظف دی چه باید ډېر ښه سړی د صغیر دپاره وصې مقرر کړی چه هغه د ډېر رحم او ډېرې عاطفې خاوند وي او د یتیم مال نه خوری په همدغه اساس د صغیر تره وصې مقرر شو او صغیر له خپل مال سره د پلار قاتل ته وسپارل شو، د صغیر مور خو د هغه کونډه وه او د پښتنو په عرف کښې بې له بل چا سره نکاح نه وه روا ځکه بې په عدت کښې د کلي سپین ږیري او ملا را وغوښتل او نکاح بې پرې وتړله. خپله پیغله وربره بې هم خپل کورته راوستله چه د ده په قبضه کښې وي او پخپله خوښه ځانته کوم مېړه پیدا نکړی. په صغیر باندې نه پوهېږم څه وشوه؟

او څه وروسته بيا په هغه شوه خو څو ورځې وروسته بې مړی له کلا را ووت او د پلار پخوا کښې خښ شو پلار خوږې شهيد و مګر دغه شهيد زاده ته چا شهيد نه ويل ځکه چه د جرح علامات نه و موجود او په دوا باندې مړ شوی و. هماغه کار چه غله او داړه مار بې کوی ځينې طبيبان بې هم کوي او له هغوی نه په وژله کښې کم نه دي مګر د دوی دلاس مړی د شهيدانو درجه د خلقو په نزد نلري. د صغير مور د دې لامله چه د مينې او محبت په اثر چا پرې نکاح نه وه تړلی بلکه د ضرورت او مجبوريت په سبب د خان په نامه شوې وه او مصلحت دا نه و چه له دغې ښځې څخه خان اولاد ولري ځکه چه د خان د ګرانې او اصلي ښځې اولادونه ډېر و نو (کا المعلقه) په کاله کښې ناسته وه او د کور خدمت دپاره وه مګر پخلی بې نشو کولی چه په کټو کښې زهر وانچوی مګر ځای به بې جارو کاوه او ناولی کالي به بې مينځل د همدې لامله نشم ويلی چه د دې ښځې لاس د خان په کاليو نه دي لګېدلي ځکه چه د مينځلو په وخت کښې بې د هغه ناپاکه جامې په لاس کښې اړولی را اړولی دی.

خان دغې ښځې ته هېڅکله نه کتل او داسی رويه بې ورسره نيولی وه لکه چه اوس بې هم د وررور کېږي وې او بل راز کتل ورته له عفت او عصمت نه مخالفه خبره وې. زمونږ خان ډېر ديندار سړی دی او پردی ښځې ته نه ګوری مګر بې مېړه خدمتګاره بې خوښېږی او ځان پرې چاپي کوي. دا ښځه کله خان بام ته هم نه ده پرې ايښی چه بهر دنيا وګوری او څوك ووينی يابې څوك ووينې. د دې ښځې پلو پس له هغې شپې چه غله او خونيان په کور را ننوتلي و بيا چا نه دی ليدلی او نه د چا لاس د دی په لاس لګېدلی دی. په هغه شپه خوږې البته غلو له لاسونو بنګړي ايستلي دي او د غاړې ګاڼه بې هم ورته نه وه پرې ايښی. زمونږ خان د خپلی ورېرې په باب کښې هم ډېر فکر وکړ چه څنګه بې کړي او چا ته بې ورکړي. ريباران خو ډېر راتله مګر خان ته خدای ډېره دور انديشي ورکړېده او ډېر لرې ګوري، دومره لرې هم نه چه اخرت ته وګوری مګر د دنيا په کارو کښې بې نظر تر ډېر لرې ځايه رسيږي. دی پدې پوهېده چه که دا ښکلی پيغله د کوم نارينه پښتون کور ته لاړه شي او په هغه کښې د جرئت او شجاعت جذبه موجوده وی نه چه کومه ورځ د دې نجلۍ د پلار انتقام واخلي يا په ميراث دعوه او جګړه وکړي نو ځکه بې يو بې ازاره او مړيی زوم ولټاوه چه د ده په مخکښې کله زروره خبره هم ونکړي. د خان له تالو نه د هغه په کور کښې تر اوسه کوم اولاد هم پيدا نشو چه د ده له اولاد سره د پلار او نيکه دښمني تازه کړيې. تاسې ګمان مه کوی چه دا کومه خيالي افسانه ده او ليکونکی له ځانه خبرې جوړوي، ما تعهد کړی چه رښتيا به وايم او څه مې چه ليدلی هغه به بيانوم. دا قصه زمونږ د کور او کلی يو واقعي سرګذشت دی او اوس هم لا خاتمه نه ده موندلی هغه کونډه اوس هم لکه معلقه ناسته ده او د خان وريره اوس هم ژوندی ده او خان سلامت هم حيات لري، پدی خبرو لا دومره وخت نه دی تېر چه د زمانې په مرور ځانګې او ښاخونه پيدا کړي او مبالغې پکښې وشي. زه پدې قصه کښې يو طرفه قضاوت هم نه کوم او نه له عناد نه پکښې کار اخلم له دې سړي سره که څه هم د خدای دپاره بغض لرم مګر محاسن بې نه پټوم او وايم چه دی په کور او کلي کښې په ډېرې

دینداری او ښه سړیتوب مشهور دی او ټول خلق ورته حاجي صاحب وائي. دی وروسته د ورور له وفاته حج ته هم ولاړ او حاجي صاحب شو. حاجی صاحب هیڅکله د قرآن کریم تلاوت نه قضا کوي او پنځه وخته مونځ په مسجد کښې په جمع کوي که څوك ووائي چه په لس کالو کښې به ده یو لمونځ هم نه دی قضا کړې وئې منئ ځکه چه په لمانځه ډیر ټینګ دی او هغه وخت چه د ده ورور ژوندی و هم په لمانځه باندې کلك و. حاجی صاحب هغه عملونه چه ډیر لږ ګناه پکښې وي بد ګڼي په چلم باندې بې کله خوله نه ده اینبی او نه بې کله نسوار په خوله کښې اچولی دی. دوه یا درې کاله بې څه پیسې د ذکات په نامه خلقو ته ورکړې مګر وروسته بې پیسې د غلی د قیمتی په وجه ډیرې زیاتې شوې او زکات اېستل ورته ګران کار معلوم شو.

حاجی صاحب زښته ډیره غله اخلي چه زرو خروارو ته به رسیږي، دا غله دی د کال تر اخره ساتي او د ډیرې قیمتی په وخت کښې په ډیر ګران نرخ خرڅوي هغه وخت بې هم په نغد و نه ورکوي او تر یوه کاله بې پور ورکوي په همدغه سبب بې خلق یو په یو نیم یو په دوه له موجوده نرخ نه ګرانه اخلي که د نورو په شل خرڅیږي د ده په دیرش ځي. د ده دا عادت دی چه نغدې روپۍ هم په کور کښې نه ساتي او په ګرویوئي بندوي. ملا صاحب ده ته د ګروۍ په نامه سودا هم روا کړیدی یعنې بیع جایزي ورته وایې پدې بې یوه بله خبره هم ورته په غوږ کښې اینبی ده چه د ګروۍ په پیسو زکات هم نشته ځکه نغدې روپۍ په کاله کښې نه ساتي او ټولې په ګټه بندوي چه غاړه بې بنده نشي.

د همدی لامله ډیر ځله د ګروۍ ګټه په اصل ګروۍ زیاتوی او په دوه کالو کښې بې پیسې دومره شي چه باید د زمکې خاوند قطعی او بیع بات قباله ورکړي.

دا قصه نوره په همدغه ځای پریږدم زمونږ حاجی صاحب به نور د یادولو حق نه لری ځکه چه هلته نور هم ځینې خانان او ملکان شته چه ډیر خلق بې بې تیغه او په تیره تیغ حلال کړیدي او عالم بې په سره اور اړولی دی که څوك دغه مظالم لیکي نو خانان او ملکان لا څه کوی چه د پاچا صاحبانو کارنامې هم په یوه کتاب کښې نه تمامیږي او دغه چنګیزي افسانه نه خلاصیږي. د اولس حال او د دوی د مشرانو رویه له همدغې یوې نمونې ښخه معلومیدلی شی. زما مدعا دا نه ده چه تاسو ته د ظالمانو اعلی او کامله نمونه وښیم چه په سل هاوٗ تنه بې وژلي او ډیرې میرو ښی بې په جبر او زور په دار اسلام کښې خپل کور ته ننویستلي دي. زما مطلب دلته همدغومره دی چه د یوه متدین مسلمان او لمونځ ګذار حاجی مسلماني لږ غوندې ښکاره کړم او هغه په همدغومره تذکر معلومیږی.

د دې قصې د بیان باعث دا نه و چه ظلم او بې رحمي پکښې ډیره زیاته ده بلکه دا د یوه ښه سړي حکایت و او زما په حیات کښې لمړۍ واقعه وه چه زه بې د دې خلقو ظلمونو ته ملتفت کړم او په کوچنیتوب کښې ورسره اشنا شوم. نو دا قصه د ظلم او جبر لوړه او کامله نمونه مه ګڼی ځکه چه دا خو د دوه ورونږو د ورورولۍ مقابله ده او ورور وژل څه دومره نا اشنا خبره نه ده دلته ډیر کسان د خپلو ورونږو له لاسه څوك په مال او دولت ځینې نور په ښځو وژل شویدي او ځینو خپل پلرونه په قتل رسولي

دي د دې قصې کيف په دغه حصه کښې موجود دی چه د داستان پهلوان يو داسی ديندراه مسلمان او نيك سړی دی چه د جمعی په لمانځه کښی تل په اول صف کښې ځای لري او په ختمونو کښې مدام د حافظ جی شاته ولاړ وی. پدی ځای کښې بايد تاسو ته دا سودا پيدا نشي چه دغه شان ظلمونه په يوه داسې ځای کښې چه حاکمان او کوتوالیان موجود وي څنګه پيدا کيږي او ولې يې څوك مخه نه نيسي؟ نو دلته به د دغه ځای د کوتوال په باب هم يو څو خبری وکړو. دا عادت دی چه څنګه غر هغسې کربوړی زمونږ کوتوال چه د امنيت ساتلو مسئول او د جرايمو او جنايتونو مخه نيوونکی و يو عادی سړی نه و او فوق العاده استعداد يې درلود چه بايد سړی ورته ګوته په غاښ کړي. د ده مهارت او چالاکی په بده لاره کښې صرفيده او د ده له پوهې نه ډېر فجايع پيدا کېده. څومره غله او خونيان چه هلته موجود و ټول د ده په ځای را غونډېده يو وخت دی پخپله د يوې داړې مشر و. ده په قلم باندې ډېرې غلا ګانې کولی شوې او په ژبه يې ناحقې خبرې حقې ښکاره کولې. غله او پوليسان دواړه د ده په لاس کښې و او غلاګانې به هم د ده په امر کېدلې. د ده دا کار و چه داړه به يې په يوه ماړه کور وغورځوله او د غلا په مال کښې به يې په سلو کښې يو سل و پنځوس خپله برخه اخستله. تعجب مه کوئ! کله به يې داسی هم وکړه چه د سلو روپو په غلا کښې به دوه سوه د ده وې ځکه چه په هره غلا کښې نيم برخه د ده وه مګر سبا ته به يې چه بې ګناه خلق ونيول او بنديان به يې کړه له هغوی نه به يې هم په رشوت کښې ډېر څه واخستل نو د غلو به نيمه وه او د ده به لکه ابیـ يوه نيمه شوه. ډېرې داړې به ده د دې دپاره غورځولې چه خپل مدعيان او مخالفين پکښې ونيسي او زاړه انتقامونه واخلی. کله به چه د ده په منطقه کښې غلا ګانې ډېرې شوې او دا خبره به اوچته شوه چه د هغه بل ولايت د کوتوال په منطقه کښې ډيره غلا نه کيږي نو بيا به يې داړه مار هلته ولېږل چه په هغه ځای کښې لاس واچوي او يو څو داړې هلته وغورځوي چه د ده داړه ماري پکښې ورکه شي. د د مشورې په مجلس کښې هم ډېرې غلا ګانې کولې او د تحقيقاتو پانې به يې بيخی په بل راز ولوستلې او ډېر حقايق به يې پکښې پټ کړه يعنې په ژبه به يې هغه څه ولوستل چه په پاڼو کښې به نه و بلکه عکس به يې و. دی هيڅا په غلا ونه نيوه او تر اخره چا دا تميز ونکړ چه دی کوتوال نه دی غل دی.

د ده په وخت کښې ځينې جرايم په اولس کښې کم شوی و ځکه چه ښکلې به ټول په يوه بهانه کوتوال له ځان سره ساتل او کور ته به يې نه پرېښودل. د ده زيات حرص نور خلق له اخلاقي جرايمو څه قدر ته محروم کړی و د ښځو محبس به تل ډك و او ځينې بيګناه ښځې به هم په دسيسه دغه محبس ته د ګناه دپاره را وستلی شوی. يوه شپه چا د ښار ستر مشر ته ووېل چه يوه ښځه په محبس کښې نشته او مدام د کوتوال په کور کښې وي ځينې نورې کله هلته او کله دلته وي هغه را روان شو چه محبس وګوري مګر په هماغه آن کوتوال ته تيلفون وشو چه د زندان ښځې شماری ته بايد خبر اوسې کوتوال د دې په ځای چه هغه ښځه له کاله نه محبس ته ولېږي يوه بله ښځه د هغې په عوض په محبس کښې داخلوي او تعداد پوره کوي يعنې د يوه ساعت دپاره هم بيلتون نه قبلوي او پردی ښځه له خپل کاله

نه نه باسي. دا محبس ډېر اسرار او ډېر فجايع لري زه د دې په ځای چه دغه اسرار ښکاره کړم دا بهتره بولم چه پټ يې کړم او په يوه اشاره اکتفاء وکړم.

هغه وخت چه دغسې کوتوال موجود و د مملکت مشران او دواك خاوندان هم دغه راز خلق و او دغه شان خلق يې خوښ و. کوتوال خو به په حيلو او دسيسو يوه ښځه په محبس کښې واچوله او بيا به يې په پټه پخپل کور کښې ترېنه ناجايزه استفاده کوله مګر سترو واکدارانو دا هم کولی شوه چه يوه مېرو ښه له خپل مېړه نه خلاصه کړي او په ډول و سرنی يې خپل کور ته راولي نکاح پرې وتړی. دغه شان واقعات ډېر پيښ شويدی او پدی هېواد کښې يې خپل ابتکار بايللی دی. که داسې قصې په يوه بل وطن کښې پيدا شي او يو ليکونکی ورځنې خبر شي هېڅکله به يې دغسې لنډې لنډې خلاصې نکړی او ډېر جزئيات به يې هم له نظر لاندې ونيسی ځکه چه هلته به دغه شان واقعات له عجايبو او غرايبو څخه ګڼل کېږي او د ليکونکی ډېر زيات دقت به جلبوي مګر دلته هغه شان نه تلقی کېږي او د ليکونکی زړه زور نه اخلی چه په ډېر شد و مد يې تصوير کړي.

بله دا چه يوه واقعه د وقوع په وخت کښې د حکايت په صورت بيانېږي نه د افسانې په شکل. پدې مورد کښې همدغومره ويل کافی دی چه سړی ووائي په هغه ځای کښې چه امران او واکداران د چا ناموس د هغه له لاسه اېستلی شي نو مالونه او جايدادونه به څنګه نشي اخستلی په دغسې محيط کښې رشوت اخستل دا استعداد نلری چه څوك پرې رومان وليکي او د چا تعجب جلب کړي.

دا واقعات او حوادث هم د لوښو او ظروفو مثال لري چه وروسته تر ډېرو کلونو په يوه موزيم کښې د تعجب او غرابت شکل و صورت پيدا کوي يا په يوه بل هېواد کښې بل شان معلومېږي.

دغه شيان چه اوس مونږ په موزيم کښې ګورو يو وخت په هر کاله کښې موجود او هره ورځ ليدل کېده په هغه وخت کښې چا دې شيانو ته په دغه نظر نه کتل چه نن مونږ ورته ګورو همدغه سبب دی چه اوس مونږ دغه فجايع په هغه نظر نشو ليدلی چه نوی نسل يې ګوري. اوس زمونږ ادبا او شعرا چه حساسيت يې له نورو زيات دی په دغسې واقعاتو متاثر کېږي او په حساسيت ورته ګوري مګر د نورو خلقو په نظر کښې عادي او مانوس معلومېږي. مونږ په يوه مظلومه دنيا کښې پيدا شوي او لوی شوي يو زمونږ شعور او ادراك د کوچنيتوب له وخته د فجايعو او مظالمو منظري ډېري ليدلي دي مونږ چه اول ځل سترګې غړولي دي يو انسان مو حلال او مذبوح ليدلی او ځينی نور مو د قاتلانو او غلو په نامه پېژندلي دي ځکه ښه نشو پوهېدلی چه زمونږ په رمه کښې پسونه او لېوان ګډ ګرزي او شپانه يې له رمې نه نشي بېلولی بلکه ډېر ځله يې پېژندلی هم نشی. پدی ملك کښی د چنګيز او هلاکو طوفانونه راغلی او دلته داسې خلقو حکومت کړی چه د سرونو منارې يې جګې کړي او د انسانانو سترګې يې اېستلي دي هغه ړوند خان چه خپل يو ځوی يې په بل مړ کړ د هغه سترګې هم د هغه وخت حکومت ړندي کړي وې. پدې ځای کښې خان او ملك ډېره موده بې قانونه حکومت کړی او حاکم و کوتوال په هيچا باندی هيڅ رحم نه دی کړی. دلته سيد او ملا له ظالمانو سره معاونتونه کړي او ځينې

روحانیون ېي هم په اخره کښې بل راز شویدي او په بله جامه کښې ېي خلقو ته تکلیفونه رسولي دي. دغه راز راز ظلمونه چه دلته تاریخچه او د قدامت حق لري یوې داسې مرحلې ته ورسېده چه ظلم او جبر دوهم طبیعت بلکه اول طبیعت شو او غیر طبیعي مظاهر ېي ښرګند شوه. له دغو مسلسلو ظلمونو نه په مونږ کښې بدبیني دښمني عدم اعتماد او اجتماعی تنفر پیدا شو او مونږ ېي لکه وحشیان غرونو ته وخیژولو مونږ اوس سمې ته په اسانه نه راښکته کېږو او په غرونو کښې له لیوانو او پړانګانو نه دومره نه وېرېږو لکه چه په ښارونو کښې له انسانانو ډارېږو او له کوتوالیانو نه مو زړه چوی.

دغو اوضاعو په مونږ کښې وحشیانه او ارتجاعي انقلابونه پیدا کړه او زمونږ سته ېي و ابستله دا عادت دی چه له ظلم نه ظلم پیدا کېږي او د ظالم و مظلوم جوړه په هېڅ شان نه راځي. د حاکمانو او کوتوالیانو ظلم د ملت او حکومت تر مېنځ دښمني پیدا کړه او د حکومت بناګانې ېي ونړولې. د خلقو په نظر کښې غله له دغسی کار دارانو نه ښه راغله او غلو موقع پیدا کړه چه زمونږ شاهی ارګ لاندې کړي. هماغه غله چه ما د شهید له واقعې نه وروسته د قاتلانو او خونیانو په نامه وپېژندل د منصبونو خاوندان شو او لویو رتبو ته ورسېدل. هغه غله چه په غرونو کښې ېي ځای نه و په ښارونو ېي استیلاً وکړه او جرنیلان شوه. د دوی په راتګ د مملکت په هره خوا کښې جنګونه شروع شوه او د افغانستان ځلمې پخپل مینځکښې لکه لیوان او لیونیان ونښتل د مملکت په زړه کښې د حسد او نفاق اورونه بل شوه او لمبې ېي ټولو ځایونو ته ورسېدې. د انقلاب اسباب او موجبات البته ډېر شیان و او په ظاهره دغه مجادله د مذهب په نامه وشوه مګر هر څوك پوهېږي چه اصلی عامل څه شی و؟ غله ولې کامیابه شوه؟ خلق ولی د غلو ملګري شوه او له رشوت خورو مامورینو او ظالمانو حاکمانو نه یی په څه دوی ښه وګڼل؟ قدرت دلته دا وښودل چه له ټپو غلو نه ښکاره غله ښه دي او عالم مثال دا تقاضا درلوده چه د دغو زمامدارانو په ځای غله کښېنوي. که زمونږ کارداران غله او ظالمان نه وای که دوی په روښوتونو د مظلومو شهیدانو وینې نه خرڅولې یو یتیم ېي د هغه د پلار قاتل ته نه سپارلی د یوه مظلوم شهید ښځه په جبري نکاح نه بندي کېدلی، یوه عفیفه پیغله د دښمن په لاس نه خرڅېدلی او د غلو پرده داری نه کېدلی غل نه کوتوال کېدلی هغه کارونه چه غله کوی حاکمانو نه کولی او حکومت د ملت په نظر کښی ظالم د ظالمانو ملګری د غلو حامی د رشوت خورو طرفدار نه وای معرفی شوی غلو د غومره قوت نشو موندلی او رعیت هېڅکله د غلو لښکر کېده نه مګر مونږ په رڼا ورځ ولیده چه غله راغله سیدان، حضرتان، ملایان ېي ملګری و، رعیت او ولس ېي شاته ولاړ و او مسلمانانو په مساجدو کښې ورته دعا ګانی کولی. دوی ډېر ژر کامیابه شوه امامانو او خطیبانو د دوی په نامه خطبې ولوستلې، د دوی سکه په وطن کښی رایجه شوه او د مملکت کار داران د دوی له وېرې د یوه او بل په کور کښې د غلو په شان پټ شوه. دغه وضعیت تر یوه وخته دوام وکړ او په آخره کښې د لوی خدای په اراده د اعلیحضرت شهید په قیادت او د ملت په وروستی فکر او فداکاری غله له سلطنتي قصره ووتل او داړه مار مغلوب شوه مګر دا باید ووایو چه غله اوس هم بیخي نه دي ورك او زمونږ په

مملکتی دوایرو کښې په بله جامه او بل رنګ کښې کار کوي چه زمونږ پولیسان بې نښي نیولی بلکه پولیسان بې له امر او حکم لاندی دي. هر څوك دغه غله نه پېژني ځکه چه شکل و قیافه بې بل راز ده او نوم بې هم بدل کړیدی په یوه ځای کښې ورته خلق علاقدار وائي په بل ځای کښې ورته مامور صاحب یا حاکم صاحب ویل کېږي او په ځینو مقامونو کښی بې له دی نه هم لوړ القاب پیدا کړیدي. دا عادت دی چه که سړی له یوه ظرف او لوښی نه د خاورو تیل خالی کړی او ټول وښنوی بوی بې تر ډېره وخته نه ځي او چه هر وخت یو اور لګیت څوك ولګوي او ورنږدې بې کړي سمدلاسه اور اخلی او سړی پوهېږي چه یو څه تېل لا پاته و چه مونږ نشو لیدلی او زمونږ په نظر کښی هېڅ نه معلومېده غله هم زمونږ له نظره پټ دي او د غلو دا عادت دی چه ځان پټ ساتي او په پټه کار کوي.
مونږ باید دا غله وپېژنو او کشف بې کړو. ما له ډېر پخوا وخته تر دې وخته پورې د غلو تعقیب کړیدی او د دوی لارې مې خارلي دي که دوی په بیوك کښې سپاره وي یا په شورلیټ کښي زه بې پېژنم که په ډېره لوړه چوکۍ کښېني هم رانه نه غلطېږي که پیر شي او که فقیر شي زه غل پیژنم او پوهېږم چه دا څوك دی او څه کوي؟ مونږ باید غله ورك کړو او چا ته د غلا موقع ورنکړو که یو غل ډېر معتبر وي او لوړ مقام بې اشغال کړی وي باید غل ورته ووایو او د مملکت دښمن بې وبولو.
زمونږ په وطن کښې غله والیان شوه جرنیلان شوه وزیران شوه بلکه تاج و تخت ته ورسېدل مګر مونږ هغوی غله ګڼل او مجادله مو ورسره کوله. دا مجادله باید اوس هم پرې نږدو او دوام ورکړو ځکه چه غله بیخې ورك نه دي او ډېرې چوکۍ بې اوس هم نیولي دي.
مونږ باید پدې پوه شو چه غله هم لکه د سینما اکتران په ډېرو رنګونو کښې ځان ښکاره کوي او په هره طبقه کښې موجود دي. ځیني کسان شته چه خلق بې د دې دپاره په لمانځه کښې دمخه کوي چه په وروسته صف کښې د خلقو پڼې پټوي نو دغسی پیشوا امام نه وي بلکه غل وي او ضرورت وړاندی کړی وي. یو وخت څو تنه غله کوم ځای ته ولاړه او څو اسونه بې له یوه کلي نه په غلا را وایستل دوی چه له کلي نه بیدیا ته را ووتل په کلي کښې نغاره وشوه چه د غلو تعقیب وکړی او اسونه را وګرزوي، غله پوه شوه چه په دوی پسې چیغه را اوزي او دوی تربنه نشي خلاصېدلی ځکه چه هغوی د اسونو په سپرلی او ځغلولو کښې ډېر مهارت لري او دوی لاندې کوي د غلو مشر چه یو سپین ږیری سړی و او د غلا په فن کښې استاذ و له خپل اس څخه ښکته شو او ملګرو ته بې وویل: تاسې اسونه په دغه بیابان کښې لمر خاته خواته ولئ او ډېر ګړندی ځی زه به دلته ستاسو د نجات دپاره پاته شم هغوی دا خبره ومنله او په هماغه خوا روان شوه د غلو مشر جای نماز او سپین څادر چه د ضرورت دپاره بې له ځانه سره پټ ساتل را واېستل جای نماز بې د زیارت پخوا کښې لارې ته نزدې وغوړاوه او سپین څادر بې په سر واچاوه تر څو چه د کلي چیغه را رسېدله ده څو رکعاته نفل هم کړی و او د غلو د نجات دعابې کوله د کلي خلقو چه د زیارت له څنګه سپین ږیری زاهد او عابد په مسئله باندې ناست ولید چه دواړه لاسونه بې د خدای دربار ته نیولي او دعا کوی له ده نه بې په ډېر احترام تپوس وکړ

چه غله کومسی لاړه سپین ږیری شیخ په خوله هیڅ ونه ویل او په لاس یې لمر پېواته خواته اشاره وکړه هر کله چه د دغسی خلقو په اشاره خلق درومی او ډېر ډېر کارونه کوی هغوی هم د ده ومنله او په هماغه لوري روان شوه. دی یوه شه چه غلو ته مې نجات ورکړ او خلق مې ګمراه کړه نو خپل جای نماز یې وځانډه او په غلو پسې روان شو. وګورئ کله غل زاهد کیږي هم او په دغه ډول غلا کوي مونږ باید غل او شیخ وپیژنو او په هر چا تېرنه اوزو.

دغه تحویلداران چه په دوایرو کښې ګورئ په دوی کښې هم داسې غله شته چه د بیت المال سټه باسي او په کال کښې په زر هاؤ روپۍ غرقوی له دوی سره هم ډېر ماموران مدیران او لوی لوی خلق په غلا کښې شریك وي او ډېر ډېر کارونه کوي. زما یوه ملګری حکایت کاوه چه څو کاله پخواه زه او یو بل سړی چه دواړه له یوې کورنۍ ودونه کړي و یو ځای رسمی دوایرو ته راغلو ما څو کاله تعلیم کړی و او کتابونه مې لوستي و زه کاتب شوم او هغه د دې لامله چه بې تعلیمه و تحویلدار مقرر شو زه پدې څو کالو کښې مدیریت ته ورسېدم او هغه اوس هم تحویلدار دی مګر په کلي کور کښې د هغه اعتبار له ما نه ډېر زیات دی او زما مدیریت څوك په دوه توته نه اخلي ما پخپل حیات او خپل کور کښې هیڅ بهبود حاصل نکړای شو او تحویلدار ډېرې زمکې واخستلې او لوړې بنګلې یې جوړې کړې هغه علاوه په نورو شیانو درې ودونه نور هم وکړه او اوس یې څلور ښځې په کاله کښې ناستې دي د ده یوه ښځه زما ښینه ده او زما کوچنیان کله کله د خپلی ترور د لیدو دپاره تحویلدار کره ورځي چه بېرته راشي تر څو ورځو د هغه د کاله قصې نه تمامیږي، یو یې د رادیو صفتونه کوي بل وایې په کور کښې یې ډېرې ښې قالینې اوارې دي او په میزونو او رفونو باندې یې ډېر ښایسته لوښې ایښې دي. دا صفتونه چه تمام شي بیا نو له ما نه خواهش کوي چه مونږ ته هماغسې رادیو واخله او هماغه شان کالي راته جوړ کره.

زما د ځوی زړه هم دا غواړی چه د تحویلدار د ځوی په شان دریشي ولري او هماغه شان بوټونه په پښو کړی. د هلکانو مور خو هیڅکله خپلې خور کره نه ورځي او که هغه هر څومره جوابونه راولیږي دا یې په یوه بهانه ردوي او جواب ورکوي، داسې نه چه زه یې منع کوم او هلته یې نه پرېږدم بلکه څو ځله ما هم ویلي دي چه زه ولاړه شه! خور دې خوابدې کیږي او ګله کوي مګر هغه زما هم نه مني او یوه پلمه برابروي چه ما قانع کاندي. که څه هم دا ما ته نه وایې مګر زه پوهېږم چه دا ولی نه ځي او څه شی د خپلې خور له کاله نه ایساره کړېدی؟ دا که څه هم د یوه مدیر ښځه ده مګر جامې یې د تحویلدار ښځو غوندی نه دي او هغه ګاڼې چه هغوی یې لري دا یې نلري نو که هلته ولاړه شي او د هغوی هستي او خپله نیستي وګوري سترګې یې نه غړیږي او دغه وضعیت نشي لیدلی. په یوه اداره کښې چه دغسې تحویلدار موجود وي هلته ارو مرو د شعبو امران هم ډېرې ګټې لري او ډېر کسان د تحویلدار په غلا کښې شریك وي او دغه شان مدیران په دوایرو کښې ډېر لږ وي.

کومې غلا ګانې چه په دوایرو کښې د قلم خاوندان او میرزایان کولی شي هغه په بل ځای کښې نشي کېدلی که تاسې په دوایرو کښې لږ غوندی بلد شئ او د دوی له کارونو خبر شئ ډېر تعجب به وکړئ.

هغه کال په یوه تفتیش کښې معلومه شوه چه یوه لوی سړي یوازې د حیواناتو له اذوقی نه سل خرواره بوس او څو خرواره اربشې خوړلي وې. دا غلا که څه هم په تول ډېره درنه ده مګر د معنی په لحاظ ډېره سپکه غلا ده او سړی افسوس کوي چه مشران او لوی خلق د بوسو او اربشو په غلا هم نه شرمېږي. دې خلقو په غلا کښې ډېر مهارت پیدا کړیدی او په هر شي کښې غلا کوي دوی اوس په خاره زمکه کښې هم ځانونه مړولی شي او له هېڅ نه ډېر څه بودوي.

یوه چا قصه کوله چه زما مزدور کله چه له بازاره د یوه غیران سودا راوړي نو یو غیران او پنځه ویشت پوله پکښې ځینې وختونه دی وخوري دا خبره هر چا ته له حقیقته لږ غوندی لري ښکاره شوه او په ظرافت پې محموله کړه هغه وویل زه رښتیا وایم ټوقه نه کوم ما یو ځل دی بازار ته په سودا پسې ولېږه بېرته تش راغی چه پیسې رانه ورکې شوې بل غیران مې ورکړ په هغه کښې بې هم پنځه ویشت پوله پټ کړه او پوره سودائی رانوره زمونږ یوه ملګری وویل دا ستا مزدور خو د حسن له مزدوره هم په غلا کښې زیات مهارت لري. ملګري ټول متوجه شوه چه د حسن مزدور به لا څنګه وي؟ هغه وویل حسن نوماند یو سړی و د هغه یو غل مزدور په برخه شو چه په هره سودا کښې به بې څو پیسې پټولې، یوه ورځ حسن دری غېرانه ورکړه چه ده ته په بازار کښې یو مهر جوړ کړي د مهرونو قیمت معلوم و چه په یوه توری (حرف) یو غیران مهر جوړوونکی اخلی او هېڅ زیات و کم پکښې نه وې. د حسن نوم درې توری و او درې غیرانه کېده مزدور چه مهر کن ته ورغی ورته بې وویل زما نوم خس دی ما ته یو مهر جوړ کړه او دغه یوه روپۍ خپله اجوره واخله مهر کن چه (حس) ولیکه د (ح) په توری باندې بې ټکی اېښوده چه (خس) شی مزدور ورباندې غبر کړ چه دا ټکی د (س) په لمنه کښې کېږده او هلته بې مه ږده مهر کن ورته وویل له دېنه خو درې تورې جوړېږې او اجوره بې درې غېرانه کېږې مزدور ورسره جګړه شروع کړه چه زما درباندی یو ټکی حق دی په هر ځای کښې چه زه وایم هماغلته بې کېږده مهر کن په سوال و جواب له خپل کاره واوت او نور تاوان بې هم کېده نو له ناکامه له یوه غیرانه تېر شو او مهرېې په یوه روپۍ ورکړ مزدور چه خپل بادار ته مهر راوړ د هغه دا یقین و چه پدی سودا کښې بې هېڅ نه دی پټ کړی او د غلا دپاره هېڅ امکان نه و موجود مګر هغه خپل کار کړی و او د خپل فن له مهارت نه بې استفاده کړی وه. زمونږ ځینې مامورین او کارداران چه په تور و سپین پوهېږي او له تورو سره کار لري د غلا دغه راز چلونه او چمونه ورته ډېر ښه معلوم دي او په داسې ځای کښې چه غلا هېڅ ممکنه نه ده غلا کولی شي او د غلا دپاره لاره برابروي.

پای

څه کوم او څه اورم

www.ulfat.de